

Gaston Durnez. *De Standaard. Het levensverhaal van een Vlaamse krant van 1948 tot de VUM*, Tielt, 1993, 575 p.

Meer dan tien jaar geleden, in 1985, publiceerde Gaston Durnez een lijvig boekdeel met het verhaal over het ontstaan en de geschiedenis van het Vlaamsgezinde katholieke dagblad *De Standaard* vanaf het einde van de negentiende eeuw tot 1948. In dat jaar – 1948 – herrees de ‘oude’ *Standaard* opnieuw, na het intermezzo van de oorlogsjaren en de daaropvolgende poging van de groep rond Leon Bekaert en Tony Herbert om een *Nieuwe Standaard* uit te geven. Durnez’ tweede boekdeel over de volgende drie decennia verscheen in 1993. Het is even lijvig, geïllustreerd met knappe foto’s van Paul Van den Abeele, en het schetst de evolutie van de krant(engroep) *De Standaard* tot aan de overname door de Vlaamse Uitgeversmaatschappij in 1976, en de eerste twee jaren van consolidering daarna.

De auteur – die zelf jarenlang journalist was bij *De Standaard* – verklapt de lezer dat om een veelgelezen krantenartikel te schrijven je alleen maar een “*goede inleiding*” nodig hebt (“*daar grijp je de lezer mee beet en verplicht je hem tot doorlezen*”) en een “*goed slot*”. Het middenstuk – zo zegt hij – volgt dan vanzelf. Hij past die strategie inderdaad toe in elk van de precies veertig hoofdstukken, die elk op zich een eenheid vormen en haast los van elkaar gelezen kunnen worden. Ook als geheel volgt het boek die vuistregel. In het eerste hoofdstuk wordt de voor-geschiedenis tot 1948 behandeld (een samenvatting dus van het eerste deel), en in het laatste wordt een overzicht gegeven van de daaropvolgende dertig jaar (een samenvatting van het boek zelf). De 38 andere hoofdstukken zijn chronologisch-thematische benaderingen van ongelijke lengte, met aandacht-trekkende titels en meer zakelijk-verklarende ondertitels, waarin feiten en beschouwingen uit de krant zijn samengevat en waarin veel mondelinge getuigenissen zijn verwerkt. Verwijzingen naar mondelinge en schriftelijke bronnen staan in de lopende tekst, de gebruikte literatuur staat op het einde van elk hoofdstuk.

Een aantal hoofdstukken behoren tot de categorie persgeschiedenis, zoals soms blijkt uit hun titel: “*toen de all-round man de beste specialist was*”, “*promotie op de fiets*”, “*zwervende reporters met pen en camera*”, maar ook de hoofdstukken over de *Standaard der Jeugd* en *De Standaard der Letteren*, over de film- en televisiebladzijden, de sportjournalistiek van Karel Van Wijnendaele, de nieuwe gebieden van economie en wetenschap, het taalgebruik, de huisstijl, de strips, de eerste computer, de journalistieke campagnes en redactionele machtswisseling; de persconcentraties en de relatie met andere kranten, de weekbladen, de *Standaard*-boekhandel, de rol van de reclame en tenslotte de ondergang van de krant en het aantreden van de nieuwe bazen.

In het bijzonder over *De Standaard* en de Vlaamse beweging verneemt de lezer heel wat. Al in het tweede hoofdstuk leest hij dat de krant zich vanaf zijn “*herrijzenis*” in 1947 opwierp als verdediger “*van de flaminganten in het algemeen en van de (door de repressie) ‘getroffenen’ in het bijzonder*”. Ze kante zich enerzijds tegen de oprichting van een aparte Vlaams-nationalistische partij en ze werd daarom ook door de voorstanders daarvan (de ‘incivieke gemeenschap’) verketterd (pp. 27-28), maar spande zich anderzijds in voor een verruiming van de CVP naar de Vlaams-nationalisten, o.m. door bij de parlementsverkiezingen van 1949 de drie verruimingskandidaten Victor Leemans, Jos L. Custers en Emiel De Winter (pp. 33-34) te steunen. Het resultaat was dat de krant zowel door Vlaams-nationalistische bladen als *Rommelpot*, ‘*t Pallieterke*, en *Opstanding* (p. 36) op de korrel werd genomen als door de concurrerende en orthodoxe CVP-krant *De Nieuwe Gids*. *De Standaard* was een krant die zeker veel Vlaams-nationalistische lezers had, maar die de banden met België geenszins wilde doorbreken in een tijd (1953) toen het woord ‘nationalisme’ taboe was (p. 57).

Tijdens de ontknoping van de Koningskwestie in de “*revolutionaire zomer van 1950*” schaarde *De Standaard* zich achter Leopold III, die beschouwd werd als het symbool van het verzet tegen een overdreven repressie en van het anticommunisme (pp. 43-45). In de krant verzoenden zich twee krachtige strekkingen, die van ‘law-and-order’ en die van een flamingantisch anticommunisme (p. 46). De krant steunde krachtig de these van linkse revolutie die België had willen ondermijnen, maar nam een gematigde houding aan inzake ‘zuivering’ in CVP-rangen (p. 54). Ze propageerde ook de IJzerbedevaart, en verwelkomde steuntoelagen van de regering voor het herstel van de gedynamiteerde IJzertoren: met een speciale bladzijde *De Standaard der Jeugd* probeerde de krant – van 1947 tot 1952 – bij de jongere generatie liefde voor Vlaanderen op te wekken (p. 87). Het initiatief kende al na één jaar een zeker succes, maar toch werd het stopgezet. Volgens sommigen omdat ze “*de meest extremistische bladzijde van de krant was en de enige die zowat consequent flamingantisch was*” (p. 93). In elk geval wekte ze ongenoegen op bij Albert De Smaele die zelf wellicht onder druk stond van de belgicistische strekking in de CVP (p. 94) of van de kerkelijke overheid omwille van het latente antibelgicisme erin (p. 94).

In de jaren vijftig bleef *De Standaard* de Vlaamse eisen volgen en steunen. Ze had kritiek op de invloed van Franstalige Belgen in het tegenhouden van de begenadiging van Adriaan-Emiel Van Coppenolle en een Breendonkbewaker (p. 121). Ze steunde de flamingantische driepartijenactie in 1954 tegen de publicatie van de resultaten van de talentelling van 1947, en publiceerde het memorandum van de drie Vlaamse cultuurfondsen als basis voor een aanpassing van de taalwetgeving (p. 131). Ze steunde de beklemtoning van de sociaal-economische aspecten van

de Vlaamse beweging (“*werk in eigen streek*” – Karel Pinxten en Frans Van Mechelen) (pp. 131-132), en ging vanaf 1954 systematisch de discussie aanzwengelen over het probleem van de Vlaamse werkforensen, een thema dat volgens de auteur werd overgenomen door het ACV (p. 135).

Bij de verkiezingen van 1958, die het breken of consolideren van de anticlericale coalitie als inzet hadden, stemde de krant principieel in met de inhoud van de herderlijke brief van bisschop De Smedt, die verbod te stemmen voor de Volksunie omdat dat de CVP zou verzwakken. Vlaams-nationalistische kringen verweten de krant te hebben gebogen voor kerkelijke tussenkomst, maar de redacteuren Manu Ruys en Luc Delafortrie verklaarden in 1982 dat er geen kerkelijk ingrijpen was geweest (p. 185). In de herfst van 1958 boekte *De Standaard* een mooie zege in de zaak rond het taalgebruik van het bestuur van het Rode Kruis (pp. 188-189). Dat was volgens de auteur geen alleenstaand geval: “zo nam de krant toen meer dan eens het voortouw in de Vlaamse actie. Zij beperkte zich niet tot verslaggeving of commentaar op de gebeurtenissen. Zij speelde zelf een rol bij het organiseren van ‘de feiten’ en het ‘warm maken’ van de Vlaamsgezinde verenigingen.” (p. 191).

1960 was een keerpunt. Het wereldjaar van de vluchtelingen zorgde voor tv-caritas in de actie ‘Boemerang’ (p. 261), die uitmondde in een taalrel. Op 30 maart 1960, na de overhandiging van het in Vlaanderen bijeengebrachte geld, kwam er een Franstalig antwoord van voorzitter baron Guillaume. *De Standaard* eiste zijn ontslag (p. 262) en slaagde in dit opzet (p. 264). Op het einde van het jaar brak de socialistische “*staking van de eeuw*” uit tegen de eenheidswet van de katholiek-liberale regering Eyskens. Vanaf toen – zo noteert Durnez – kwam *De Standaard* systematisch op voor federalisme (een begrip dat tot dan toe taboe was) en “*dit heeft duidelijk invloed uitgeoefend op het taalgebruik van pressiegroepen en verenigingen, waarvan een aantal de federalistische gedachte natuurlijk al vroeger hadden geformuleerd*” (p. 267). Dat ging gepaard met een kritische houding tegenover premier Theo Lefèvre (overigens een ‘man van *De Nieuwe Gids*’), die zich kante tegen het federalisme (“*Neen Theo*” (pp. 267-268). De mars op Brussel van oktober 1961 werd door de *Standaard*bladen gesteund, niet enkel “*in scriptis*” maar ook daadwerkelijk door bijvoorbeeld de radiowagens van de krantengroep ter beschikking te stellen van de ordedienst van de betoging. Ze steunden ook de tweede mars van oktober 1962.

Toen *De Standaard* en *Het Nieuwsblad* in 1962 aandacht gingen besteden aan de lezingen van de Nederlandse linguïst dr. Piet Paardekooper van de KRO groeiden die uit tot een rel (p. 343) die een eerste hoogtepunt kende toen in mei 1962 Paardekooper in Leuven spreekverbod kreeg van de Belgische autoriteiten (pp. 344-345). Toen de Nederlandse professor Duynstee (KUNijmegen) zijn hautaine

duit in het zakje deed door te stellen dat “*de Vlamingen uit hun achterlijkheid moesten zien te komen door Frans leren*” gaf de krant hem een striemend antwoord. In 1964 kreeg Paardekooper weer spreekverbod.

De Standaard houding was er een van steun aan de Vlaamse taaleisen, zoals bleek uit een artikelenreeks einde 1962 over het ontbreken van mogelijkheden voor kinderen van Vlaamse militairen in Duitsland om Nederlandstalig onderwijs te volgen. “*De artikelenreeks sloeg in als een bom*” (p. 348), leidde bij het publiek tot de reactie: “*wij wisten niet dat het zo erg was*” en mondde uit in parlementaire vragen. Een jaar later werd de enquête nog eens overgedaan, met weinig positieve resultaten (p. 351). Maar tegelijk kantte de krant zich tegen de Volksunie die “*na Hertoginnedal in volle opbloei was*” (p. 345).

De belangrijkste rol in de Vlaamse beweging speelde *De Standaard* wellicht in de strijd rond “*Leuven Vlaams*”. Het daaraan gewijde 27ste hoofdstuk geeft ook bijzonder veel nieuwe informatie. Hieruit blijkt dat al in 1962 een complot werd opgezet met Leuvense Vlaamse professoren rond Arthur “*baas*” Janssen (pp. 363 e.v.), waarbij de krant de spreekbuis werd van de eis tot splitsing van de universiteit. “*Dankzij de vlotte samenwerking tussen de academische activisten en de redactie konden de Standaardkranten in die ‘Leuvense jaren’ voortdurend voor agitatie zorgen*”. Guido Van Hoof was contactpersoon tussen de Vlaamse professoren en de redactie, hij was telkens aanwezig op de vergaderingen van de pas opgerichte Vereniging van Vlaamse Professoren (met W. Van Hee en P. De Somer), en kreeg voortdurend informatie over wat er in de Raad van Bestuur en in de verscheidene commissies werd bedisseld (“*De Somer belde eens om 2 uur ‘s nachts vanuit een kroeg*” met informatie). De campagne werd geleidelijk radicaler. Terwijl aanvankelijk enkel werd gepleit voor de splitsing van de faculteiten, kwam er daarna een pleidooi voor een splitsing van de hele universiteit (p. 366).

De poging van de bisschoppen om met hun verklaring van 13 mei 1966 het tij te keren, mislukten. Durnez maakt duidelijk dat *De Standaard*mensen al vanaf ‘s zondags – de dag dat de verklaring bekend werd gemaakt – een stellingname ertegen voorbereidden. Dat was niet bekend bij het brede publiek, zodat de studenten in het openbaar de eersten waren om zondagavond al afwijzend te reageren. De auteur verklaart niet waarom de krant dan maandagochtend nog wat op de vlakte bleef, zodat de stelling dat de Vlaamse katholieke kranten eerst de kat wat uit de boom keken niet helemaal wordt ontkracht (p. 369). In elk geval stond *De Standaard* vanaf dinsdag 17 mei 1966 weer op de barricaden in een verhevigde campagne ‘Walen Buiten’ (p. 372). Uiteindelijk viel – voor het eerst in de geschiedenis, noteert de auteur – een regering op een louter Vlaamse eis op “*zwarte*” dinsdag 8 februari 1968 (pp. 375-376). Ook in de daaropvolgende campagne voor

de splitsing van de ULB en de oprichting van de VUB speelde de krant haar rol (pp. 377-378). "Leuven-Louvain behoort tot de langste, de best volgehouden, de sterkste en de belangrijkste journalistieke veldtochten van de Standaardgroep. Net als in de politiek is de invloed ervan in de wereld van de krant zeer diep gegaan en is het effect nog lang blijven naklinken" besluit de auteur (p. 380).

In de periode na Leuven-Vlaams kwamen andere thema's op de voorgrond in Vlaanderen, en in de volgende hoofdstukken komt daarom de Vlaamse beweging nauwelijks nog aan bod. Wel "journalistiek en letteren ten tijde van de seksuele revolutie" (p. 381), waaruit blijkt dat *De Standaard* koos voor een gematigd-behoudend standpunt in de "culturele revolutie" van het einde van de jaren zestig (met censuur van minister Alfons Vranckx, de acties van H. J. Claeys, de blote mannen van toneelschrijver H. Claus, het voor Ruys te progressief Nederland; de ruzies om de maatschappelijke opstelling van de katholieke jeugdbewegingen en Jong Davidsfonds enzovoort). Allemaal zeer interessante gegevens voor een socio-culturele geschiedenis van die periode. Daarbij kwam dan natuurlijk de "vrouwen-problematiek en verantwoord ouderschap", met de artikels van Tilly Stuckens en Maria Rosseels, in 1966, en een eerste artikel over geboorteregeling (p. 406), en in 1968 een hele reeks reacties op de encycliek *Humanae Vitae* (p. 409).

Toch wijdt de auteur nog een hoofdstuk aan de Vlaamse opstelling van de krant in de beginjaren zeventig, dat hij ophangt aan een ophefmakende uitzending van de RTB, de Franstalige radio-omroep (op 11 april 1972) waaraan o.m. de topmannen van de *Standaard*-redactie E. Troch, M. Ruys en A. De Smaele deelnamen, en waar die laatste enorme indruk maakte met een knappe uiteenzetting die bekend is gebleven onder de naam "discours sur le flamingantisme" (in het Nederlands afgedrukt in het boek pp. 462-464). Daaruit bleek – aldus Durnez – "hoezeer *De Standaard* inderdaad ging behoren tot het 'Vlaamse establishment' (om een van de grote woorden uit de '68 sfeer te gebruiken)". Het hoofdstuk besluit met de verwijzing naar Ruys' boek *De Vlamingen* dat op meer dan 20.000 exemplaren werd gedrukt en ook een Franse, Engelse en Duitse editie kende. "Daarmee was *Manu Ruys* op dat ogenblik de meest succesrijke auteur van de *Standaard*groep" (p. 467).

Gaston Durnez schrijft goed en meeslepend. Hij wil "zoveel mogelijk informatie bijebrengen en daarmee, trouw aan de opdracht van een journalist, een historisch verantwoord en leesbaar verslag schrijven". Omdat hij de behandelde periode grotendeels als *Standaard*-journalist heeft meegemaakt kan hij ook persoonlijke herinneringen verwerken, die hij soms in een aangename cursiefesstijl brengt. Het boek is rijk gestoffeerd en zit vol interessante informatie die nooit voordien in historische publicaties werd prijsgegeven. Maar die sterkte is juist ook een zwakte. Het blijft een kroniek, met weinig historische analyse, en weinig interpre-

tatie. Als historicus had ik de auteur liever wat meer zien peilen naar het waarom van bepaalde evoluties of beslissingen, en hem graag daarna een echte synthese zien brengen van de evolutie. Nu blijft hij toch wat erg op het niveau van de – zij het schitterende – journalistiek. Maar zoals het boek er nu ligt, beantwoordt het wel perfect aan de doelstelling die de auteur zich had gesteld (p. 552).

LOUIS VOS
NAAMSEVEST 162, B-3000 LEUVEN